

RAPA NUI VAGY TIKOPIA?

ÖKOLÓGIA VÁLSÁG ÉS KIÚTLEHETŐSÉGEK

Humánökológia tanfolyam 2011/2012

részletes tematika

1. Az emberi bioszféra-átalakítás története

(szeptember - október)

Mi, emberek lényegesen nagyobb mértékben alakítjuk át a bolygót, mint bármelyik másik faj. Vajon miként váltunk ilyen különleges élőlénné? Megvizsgáljuk az emberi történelmet egy szokatlan nézőpontból – végignézzük a nagy ugrásokat az ember bioszféra-átalakító tevékenységének történetében:

- A tűzhasználat kezdete
- A nyelv megjelenése
- A mezőgazdaság kialakulása
- A civilizációk megjelenése
- Az európai hódítások
- A tudományos-technikai-energetikai forradalom

2. A fő környezeti problémák áttekintése

(október - december)

Milyen változásokat okozunk a bioszférában, és milyen társadalmi következményekkel járnak ezek? Éghajlatváltozás, erdőirtás, fajkihalások, vízszükösség és társaik. Sokat hallunk róluk, de gyakran egymásnak ellentmondó információkat kapunk. Figyelembe véve a friss tudományos eredményeket is, igyekszünk tisztább képet kialakítani a környezeti problémákról.

- *A természetes élőlénytársulások megváltoztatása.* Hogyan és milyen mértékben módosította az ember az élőlénytársulásokat? Hogyan fest az erdőirtások története? Miért pusztulnak a talajok szerte a világon?
- *A fő szennyezések és következményeik.* Miként okozunk leginkább szennyezéseket a bioszférában? Fontos következmények: „savas esők”, szmog, eutrofizáció, a növényvédő szerek káros hatásai, „ózonlyuk”.
- *A globális éghajlatváltozás.* Hogyan változott a Föld klímája a közelmúltban? Milyen éghajlati változások várhatók a XXI. században? Milyen hatásokkal járhatnak ezek a bioszférára és azon belül az emberi társadalmakra? Tényleg mi okozzuk az éghajlatváltozást?
- *A biológiai sokféleség csökkenése.* Milyen folyamatok állnak a biológiai sokféleség ember okozta csökkenése mögött? Miért probléma a fajok és populációk mai tömeges kihalása?
- *Lesz-e elegendő élelmünk?* Mi jellemzi ma a világ mezőgazdaságát? Milyen kockázatokat rejt a mezőgazdasági géntechnológia? Hogyan volna enyhíthető a világéhezés?
- *Édesvíz-szűkösség és fegyveres konfliktusok.* Lesz-e elegendő vizünk? Milyen fegyveres konfliktusok zajlanak manapság az édesvíz-szűkösség és más környezeti okok miatt?

3. A környezeti problémák társadalmi háttere és a fő kiútlehetőségek

(január - február)

Mely alapvető társadalmi okokra vezethetők vissza a környezeti gondok? Változtathatók-e ezek a tényezők, és ha igen, hogyan? Megkíséreljük áttekinteni és rendszerbe foglalni az idekapcsolódó tudás legjavát.

- *A környezeti problémák társadalmi háttere.* Meddig növekedhet még a világnépesség és a világgazdaság? Mi a baj a gazdasági globalizációval? Megmenthetnek-e bennünket a környezetkímélő technológiák?
- *Kiutak a válságból.* Melyek az ökológiai fenntarthatóság legfőbb stratégiái? A környezeti problémák, mint „a közlegelők tragédiái”. Hogyan kerülhető el a tragédia, azaz miként erősíthető a környezetkímélő viselkedés?

4. Az ökológiai gondolkodásmód alapjai

(február - április)

Ökológiailag fenntartható társadalmak csak akkor jöhetnek létre, ha kultúránk uralkodó gondolkodásmódja alapvetően átalakul. Ez a változás már meg is indult: bár még korántsem vált dominánssá, az ökológiai gondolkodásmód egyre terjed. Vajon melyek a fő jellegzetességei, és miben tér el a ma uralkodó gondolkodásmódtól?

Közös olvasmányok segítségével elsősorban az alábbi kérdéseket járjuk körül:

- Mennyiben okolható az ökológiai válságért értékrendünk és világnézetünk?
- Mennyire képes a tudomány világnézetünk alakítására?
- Mennyire (anti)ökologikus az emberi természet?
- Volt-e fejlődés az emberi történelem során?
- Magasabbrendű-e az ember a többi élőlélynél?
- Kifejezhetők-e pénzben a természeti értékek?
- Van-e objektív mércéje a fenntarthatóságnak?
- Miért ökológikus a decentralizáció és a kis lépték?
- Miért gátolja a profitérdekeltség ökológiailag fenntartható társadalmak létrejöttét?
Miért fából vaskarika a profitorientált környezetvédelem?
- Milyen mozgatórugók állnak a (túl)fogyasztás háttérében?
- Segíthetnek-e a vallások az ökológiai fenntarthatóság előmozdításában?

5. Ellenérvek az „antizöld” érvekkel szemben

(május)

Egyesek szerint világunk úgy jó, ahogy van, környezeti problémák nem is igazán léteznek. Vagy ha mégis, nem jelentenek komoly veszélyt: egy-két új technológia, meg egy kis gazdasági növekedés mindent meg fog oldani. Melyek a legjellegzetesebb „antizöld” érvek, és milyen ellenérveink lehetnek velük szemben? Közösen olvasott szövegeket elemzünk és vitatunk meg:

- egy általában az ökológiai válságot kétségbe vonó írást
- egy konkrét környezeti problémát kétségbe vonó írást
- egy a „zöldeket” támadó írást

6. Mit tehetünk mi?

(május - július)

Mindenki tehet valamit a környezeti problémák ellen, a fenntartható társadalmak érdekében. Általában az egyéni lehetőségekre szoktunk koncentrálni, holott a közös cselekvés mindig hatásosabb. Vajon mit tehetünk főként helyben, más emberekkel összefogva egy ökológikusabb életmódért? Áttekintjük a fő lehetőségeket az alábbi területeken:

- Helyi gazdaság (mezőgazdaság, ipar, szolgáltatások)
- Közlekedés
- Hulladékgazdálkodás
- Energia
- Pénzhelyettesítők
- Közösségi terek és építészet
- Zöldterületek, természetvédelem
- Vízgazdálkodás

Beszélünk továbbá arról is, hogy:

- Miért volna fontos az ökológiai fenntarthatósághoz a politikai rendszer átalakítása, a demokrácia részvételibbé tétele?
- Miért volna fontos a fenntarthatósághoz a (kis)közösségek újrafelfedezése?

A tanfolyam előadója: Dr. Takács-Sánta András egyetemi adjunktus (ELTE TTK Környezettudományi Centrum), a Kisközösségi Program szakmai vezetője.